

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Факультет туризму

Кафедра економіки та менеджменту

Завидівська О. І.

ЛЕКЦІЯ № 2

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ПРОЄКТУ

з навчальної дисципліни

«Управління проєктами»

галузь знань 07 „Управління та адміністрування”
спеціальність 073 „Менеджмент”
рівень освіти – магістр

Лекція обговорена і затверджена на засіданні кафедри економіки та менеджменту
(протокол № 1 від “31” серпня 2020 року)

План

1. Формування інвестиційного задуму проєкту
 2. Оцінка життєздатності проєкту
 3. Аналіз проєкту на основі комплексної експертизи. Критерії оцінки проєктної ефективності
-

1. Формування інвестиційного задуму проєкту

Причинами появи проєктів є незадоволений попит, надлишкові ресурси, ініціатива підприємців, реакція на політичний тиск, інтереси кредиторів тощо. Очевидно, що ці самі причини відбивають у найзагальнішому вигляді цілі проєкту. Ідеї, за допомогою яких можна досягти цих цілей, мають бути піддані попередній експертизі.

Якщо виявляється, що проєкт перспективний, визначають потрібну для його розробки інформацію. Результати, які отримують на етапі формування ідеї проєкту, оформлюють у вигляді так званого резюме проєкту - аналітичної записки з викладом суті проєкту.

Ідея проєкту вважається визначеною за таких умов:

- якщо визначено основні варіанти й альтернативи проєкту;
- виявлено основні проблеми щодо його здійснення;
- вибір варіантів проєкту підкріплений приблизною оцінкою витрат і результатів;
- є підстави очікувати, що проєкт буде профінансовано;
- створено конкретну програму розробки проєкту.

Основними критеріями прийняття ідеї проєкту є:

- технічна і технологічна можливість його реалізації;
- довгострокова життєздатність;
- економічна ефективність;
- політична, фахова і екологічна прийнятність;
- відповідне організаційне й адміністративне забезпечення.

Аналіз інвестиційних можливостей передбачає;

- вивчення прогнозів щодо економічного та соціального розвитку регіону, де реалізовуватиметься проєкт;
- формування інвестиційного задуму інвестора й вивчення можливостей його втілення; передпроектне обґрунтування інвестицій;
- аналіз альтернативних варіантів і вибір найдоцільнішого;
- підготовку варіантів намірів;
- розробку попереднього плану проєкту;
- вибір та узгодження місця розміщення об'єкта;
- екологічне обґрунтування та експертизу проєкту;
- прийняття попереднього інвестиційного рішення та формування завдання на розробку ТЕО інвестицій.

2. Оцінка життєздатності проєкту

Життєздатність проєкту оцінюють шляхом порівняння його варіантів щодо вартості, термінів реалізації та прибутковості. У результаті інвестор (замовник) має переконатися, що вироблена в результаті реалізації проєкту продукція протягом життєвого циклу матиме стабільний попит, достатній для призначення ціни, яка б забезпечила покриття витрат на експлуатацію й обслуговування об'єктів проєкту, сплату заборгованостей і окупність капіталовкладень.

Життєздатність проєкту оцінюють при обґрунтуванні інвестицій на основі вихідних даних, номенклатури продукції, потужності підприємства, основних технологічних рішень, забезпечення підприємства ресурсами, місця його розташування, основних будівельних рішень, оцінки впливу на навколишнє середовище, а також оцінки кадрів і соціального розвитку. Цей етап під керівництвом замовника (інвестора) виконують проєктна та консультативна організації. Його результат - оцінка життєздатності варіантів проєкту, висновки за матеріалами обґрунтувань і документи для прийняття попереднього інвестиційного рішення.

Аналіз і оцінювання життєздатності проєкту мають виявити, чи можна забезпечити необхідну динаміку інвестицій, а також здатність проєкту генерувати прибутки, достатні для компенсації його інвесторам вкладених ними ресурсів і взятого на себе ризику. Базою порівняння за наявності як альтернативних, так і єдиного варіанта проєкту беруть ситуацію "без проєкту". Це означає, що показники проєкту

реконструкції підприємства порівнюватимуть з показниками підприємства, у разі будівництва нового підприємства проєкт порівнюватиметься із ситуацією "без його будівництва".

Життєздатність проєкту аналізують і оцінюють у два етапи: з альтернативних варіантів проєкту вибирають життєздатніший; щодо вибраного варіанта аналізують методи фінансування та структуру інвестицій, які забезпечать максимальну життєздатність проєкту.

3. Аналіз проєкту на основі комплексної експертизи. Критерії оцінки проєктної ефективності

Питання економічної ефективності при плануванні проєктів розглядаються в різних масштабах та на різних стадіях планування. Відповідно розрізняють і методи, що застосовуються на окремих етапах планування та оцінки:

– на етапі проведення технічного аналізу та при плануванні фінансування проєкту, коли відомі не всі умови підприємницької діяльності, вибір здійснюється на практиці за допомогою спрощеного *часткового аналізу*;

– на вирішальній стадії оцінки необхідно розглянути проєкт у цілому, беручи до уваги результати часткового аналізу, а потім прийняти позитивне або відхиляюче проєкт-рішення.

Це здійснюється за допомогою *глобальних моделей*. Глобальними вони називаються тому, що дозволяють враховувати всі умови фінансової сфери.

Ефективність проєкту характеризується системою показників, які виражають співвідношення вигід і витрат проєкту з погляду його учасників.

Виділяють такі *показники ефективності проєкту*:

- ***показники комерційної ефективності***, які враховують фінансові наслідки реалізації проєкту для його безпосередніх учасників;

- ***показники економічної ефективності***, які враховують народногосподарські вигоди й витрати проєкту, включаючи оцінку екологічних та соціальних наслідків, і допускають грошовий вимір;

- ***показники бюджетної ефективності***, які відображають фінансові

наслідки здійснення проєкту для державного та місцевого бюджетів.

Для розрахунку цих показників можуть використовуватись однакові формули, але значення вихідних показників для розрахунків істотно відрізняться.

Залежно від тривалості циклу проєкту оцінка показників ефективності може бути різною. Показники комерційної ефективності можуть розраховуватися не тільки на весь цикл проєкту, а й на місяць, квартал, рік.

Розрізняють три основні *методи визначення ефективності проєктів на початкових етапах проведення технічного аналізу*, які не враховують фактор часу або враховують його неповністю:

- порівняння витрат;
- порівняння прибутку;
- порівняння рентабельності, до якого належить як спеціальний випадок статистичний метод окупності.

До *найпростіших показників ефективності проєктів*, які застосовуються при проведенні технічного аналізу відносять:

- капіталовіддачу (річні продажі, поділені на капітальні витрати);
- оборотність товарних запасів (річні продажі, поділені на середньорічний обсяг товарних запасів);
- трудовіддачу (річні продажі, поділені на середньорічну кількість зайнятих робітників і службовців).

Однак ці показники належать до числа показників моментного статичного ряду і не враховують динамічних процесів у їх взаємозв'язку.

Для оцінки ефективності проєктів доцільніше використовувати показники, які дають змогу розрахувати значення критеріїв ефективності проєктів, беручи до уваги комплексну оцінку вигід і витрат, зміну вартості грошей у часі та інші чинники.

При аналізі ефективності проєкту використовують такі показники:

1. *Сума інвестицій* - це вартість початкових грошових вкладень у проєкт, без яких він не може здійснюватись.

2. *Грошовий потік* - дисконтований або недисконтований дохід від здійснення проєкту, який включає чистий прибуток, який надходить у складі виручки від реалізації продукції.

3. *Додатковий грошовий потік* - дисконтований або недисконтований дохід від здійснення проєкту, який включає чистий прибуток та амортизаційні відрахування.

4. *Чиста теперішня вартість проєкту (ЧТВ)*- *Net Present Value (NPV)*. Це найвідоміший і найуживаніший критерій. У літературі зустрічаються й інші його назви: чиста приведена вартість, чиста приведена цінність, дисконтовані чисті вигоди. ЧТВ являє собою дисконтовану цінність проєкту (поточну вартість доходів або вигід від зроблених інвестицій).

Чиста теперішня вартість проєкту - це різниця між величиною грошового потоку, дисконтованого за прийнятною ставкою дохідності і сумою інвестицій.

Розрахунок ЧТВ проводиться за такою формулою:

$$ЧТВ = \sum_{t=1}^n \frac{ДГП_t}{(1+k)^t} - \sum_{t=1}^n \frac{I_t}{(1+k)^t}$$

де $ДГП_t$ - додатковий грошовий потік за період t (вигоди проєкту);

k - норма дисконту;

n - тривалість проєкту;

I_t - інвестиційні затрати в періоді (році) t (витрати на проєкт).

Якщо ЧТВ позитивна (більша 0), то проєкт можна рекомендувати для фінансування. Якщо ЧТВ дорівнює нулю, то надходжень від проєкту вистачить лише для відновлення вкладеного капіталу. Якщо ЧТВ менша нуля - проєкт не прийметься.

Основна перевага ЧТВ полягає в тому, що всі розрахунки провадяться на основі грошових потоків; а не чистих доходів. Основним недоліком ЧТВ є те, що її розрахунок вимагає детального прогнозу грошових потоків на термін життя проєкту. Часто робиться припущення про постійність ставки дисконту.

5. *Індекс рентабельності (прибутковості) інвестицій (PI)* - *Profitability Index (PI)* є відношенням суми наведених ефектів до величини інвестицій:

$$PI = \frac{\sum_{t=1}^n \frac{ДГП_t}{(1+k)^t}}{\sum_{t=1}^n \frac{I_t}{(1+k)^t}}$$

де $ДПП_t$ - додатковий грошовий потік за період t ;

k - норма дисконту;

n - тривалість проєкту;

I_t - інвестиційні затрати в періоді (році) t .

PI тісно пов'язаний із ЧТВ. Якщо ЧТВ позитивна, то й $PI > 1$, і відповідно, якщо $PI > 1$, проєкт ефективний, якщо $PI < 1$ - неефективний.

6. *Внутрішня норма прибутковості проєкту (ВНП) - Internal Rate of Return (IRR)* у літературі зустрічаються й інші назви: внутрішня ставка рентабельності, внутрішня ставка доходу, внутрішня норма рентабельності. Це рівень ставки дисконтування, при якому чиста приведена вартість проєкту за його життєвий цикл дорівнює нулю. Розрахунок ВНП проводиться методом послідовних наближень величини ЧТВ до нуля за різних ставок дисконту.

Розрахунки проводяться за формулою:

$$ВНП = k_1 + \frac{ЧТВ_1 \cdot (k_2 - k_1)}{ЧТВ_1 + |ЧТВ_2|}$$

де k_1 - норма дисконту, за якої $ЧТВ > 0$;

k_2 - норма дисконту, за якої $ЧТВ < 0$;

$ЧТВ_1$ - величина позитивного значення ЧТВ за дисконту k_1 ;

$ЧТВ_2$ - величина негативного значення ЧТВ за дисконту k_2 .

При застосуванні ВНП виникають такі труднощі:

- неможливо дати однозначну оцінку ВНП проєктів, у яких зміна знака ЧТВ відбувається більше одного разу;
- при аналізі проєктів різного масштабу ВНП не завжди узгоджується з ЧТВ;
- застосування ВНП неможливе для вибору альтернативних проєктів відмінного масштабу, різної тривалості та однакових часових проміжків.

7. *Термін окупності інвестицій (T)* - час, протягом якого грошовий потік, одержаний інвестором від втілення проєкту, досягає величини вкладених у проєкт фінансових ресурсів. У господарській практиці його можуть визначати без урахування

необхідності грошових потоків у часі або з урахуванням такої необхідності.

Розрахунок T проводиться за такою формулою:

$$T = t + \frac{|ЧТВ_t|}{\frac{ДГП_{t+1}}{(1+k)^{t+1}}}$$

де t - останній рік, у якому чиста теперішня вартість є від'ємною;

$ЧТВ_t$ - значення чистої теперішньої вартості в році t ;

$\frac{ДГП_{t+1}}{(1+k)^{t+1}}$ - значення дисконтованого грошового потоку наступного року.